

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับของการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการกำหนดนโยบาย

ในปัจจุบันประเทศไทยมียอดผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้หน่วยงานภาครัฐในหลายท้องถิ่นต่างให้ความสำคัญและจัดตั้งอำนาจความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามที่เป็นประเด็นปัญหาและนำมาสู่การวิเคราะห์ในครั้งนี้ คือ ในปัจจุบันแม้ว่าหน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุ แต่ยังพบว่าการให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เช่น ความต้องการในเรื่องการดูแล สุขภาพ รายได้ เป็นต้น ยังไม่เปิดกว้างเท่าใดนัก และบางพื้นที่หรือบางชุมชน ยังไม่เห็นผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องใด ๆ จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิเคราะห์ในครั้งนี้ เพื่อนำไปสู่แนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ

จากการศึกษาพบว่า ภายใต้พระราชบัญญัติผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับสิทธิของผู้สูงอายุให้ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ และเพื่อให้ได้กฎหมายที่ครอบคลุมทุกด้านสำหรับผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม จากที่ได้มีการศึกษากฎหมายฉบับดังกล่าวพบว่า หลักเกณฑ์ในเรื่องของสิทธิการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุนั้นยังไม่มีความชัดเจน กล่าวคือ ภายใต้กฎหมายฉบับดังกล่าวมีทั้งหมด 23 มาตรา ซึ่งมาตราที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

มาตรา 4 ซึ่งเป็นมาตราที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ (กผส.) มีดังนี้

- (1) นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ
- (2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นรองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง

(3) ประธานสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เป็นรองประธานกรรมการ คนที่สอง

(4) ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ เลขานุการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประธานสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขานุการสภาภาษาชาติไทย เป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง

(5) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้แทนองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานในด้านการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ จำนวนไม่เกินห้าคน

(6) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวนไม่เกินห้าคน

นอกจากนั้นยังกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติไว้ในมาตรา 9 ซึ่งวางหลักเกณฑ์ไว้ว่า

(1) กำหนดนโยบายและแผนหลักเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้สูงอายุ

(2) กำหนดแนวทางปฏิบัติตามนโยบายและแผนหลักตาม (1) ตลอดจนประสานงานติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายและแผนหลักดังกล่าว

(3) พิจารณาให้การสนับสนุนและช่วยเหลือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนเกี่ยวกับการสงเคราะห์และการพัฒนาผู้สูงอายุ

(4) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการบริหารกองทุน การจัดหาผลประโยชน์และการจัดการกองทุน โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังตามมาตรา 20 (1)

(5) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการพิจารณาอนุมัติการจ่ายเงินเพื่อการคุ้มครอง การส่งเสริม การสนับสนุน และการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุตามมาตรา 20 (2)

(6) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการจัดทำรายงานสถานะการเงินและการบริหารกองทุนตามมาตรา 20 (3)

(7) กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน และการเก็บรักษาเงินกองทุน โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังตามมาตรา 21

- (8) กำหนดระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้
- (9) เสนอความเห็นและข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรีให้มีหรือแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ
- (10) เสนอรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุของประเทศต่อคณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

(11) พิจารณาเรื่องอื่นใดเกี่ยวกับผู้สูงอายุตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว หากพิจารณาเนื้อหาของกำหนดเฉพาะเรื่องคุณสมบัติของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาตินั้น จะเห็นได้ว่า ต้องประกอบด้วยอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติไว้ โดยไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ใดเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้ามามีอำนาจและบทบาทตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2546 ไว้แต่อย่างใด ฉะนั้น ในประเด็นนี้ แผนงานหรือการดำเนินงานต่าง ๆ จึงเป็นไปตามขอบเขตที่คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติกำหนดขึ้น ไม่ได้ผ่านความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุแต่ประการใด

นอกจากนั้น หากพิจารณาเกี่ยวกับสิทธิในมาตราดังกล่าว ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- (1) การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ
- (2) การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
- (3) การประกอบอาชีพหรือฝึกอชีพที่เหมาะสม
- (4) การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน
- (5) การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรงแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณะอื่น
- (6) การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม
- (7) การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ
- (8) การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกรังแกหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง

(9) การให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางการแก้ไข ปัญหาครอบครัว

- (10) การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง
- (11) การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
- (12) การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี
- (13) การอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

จากหลักเกณฑ์ที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า การคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่า ภายใต้อำนาจที่กล่าวว่ามีเพียงการกำหนดสิทธิและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุจะได้รับเท่านั้น แต่หาได้กล่าวถึงสิทธิของผู้สูงอายุในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดสิทธิหรือวัตถุประสงค์ ความต้องการอย่างแท้จริงของผู้สูงอายุไว้ไม่

นอกจากนั้น หากพิจารณาในเรื่องสิทธิของผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่า คำว่า สิทธิ โดยทั่วไป หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม ในภาษากฎหมาย สิทธิ หมายถึง อำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย¹ จากความหมายดังกล่าว นั้นหมายความว่า สิทธิถือเป็นอำนาจชอบธรรม โดยมีการรับรองจากกฎหมาย ซึ่งในประเด็นนี้ อำนาจในการเข้ามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของผู้สูงอายุจะเกิดขึ้นได้และได้รับการยอมรับ จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจน ในกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง ซึ่งจะสอดคล้องกับ ทฤษฎีผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ เมื่อถึงวัยอายุมากกว่า 60 หรือวัยเกษียณออกจากงานประจำ ทำให้บทบาทหน้าที่ทางสังคมลดลง บทบาทในครอบครัวที่เคยเป็น ผู้นำจะกลายเป็นที่ปรึกษาในครอบครัวหรือเป็นผู้อยู่อาศัย จากสมาชิกของสังคมภายนอกมาเป็นสมาชิก ในกลุ่มย่อย ๆ ของตัวเองมีบทบาทน้อยไม่มีอิทธิพลต่อสังคมใหญ่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ผู้สูงอายุเมื่อถึงวัยอายุมากกว่า 60 หรือวัยเกษียณออกจากงานประจำ ทำให้บทบาทหน้าที่ทางสังคม ลดลงบทบาทในครอบครัวที่เคยเป็นผู้นำจะกลายเป็นที่ปรึกษาในครอบครัวหรือเป็นผู้อยู่อาศัย จากสมาชิกของสังคมภายนอกมาเป็นสมาชิกในกลุ่มย่อย ๆ ของตัวเองมีบทบาทน้อยไม่มีอิทธิพลต่อ สังคมใหญ่

ดังนั้น ภายใต้อำนาจที่กล่าวข้างต้นจึงยังขาดหลักเกณฑ์เรื่องการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ จึงเห็นควรเพิ่มหลักเกณฑ์การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุไว้ในกฎหมายฉบับดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับ

¹ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). *สิทธิ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.royin.go.th/>. [2563, 6 มีนาคม].

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นทฤษฎีการจูงใจที่เกี่ยวข้องและสามารถโยงไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมได้ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้ปฏิบัติงานจะปฏิบัติงานได้ผลดีมีประสิทธิภาพพร้อมขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน เพราะจะเพิ่มความสนใจในงาน และมีความรับผิดชอบ กระตือรือร้นที่จะทำงานซึ่งเป็นการเพิ่มผลผลิตของงานให้มากขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากผู้ปฏิบัติงานไม่พึงพอใจในการทำงานก็จะเกิดความท้อถอยในการทำงานและทำให้ผลงานออกมาไม่มีประสิทธิภาพ ทฤษฎีดังกล่าวสอดคล้องกับการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของบุคลากรในองค์กร กล่าวคือ ถ้าบุคลากรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ได้ร่วมคิดตัดสินใจ จะส่งผลให้บุคลากรในองค์กรเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมมากขึ้น ทำให้ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาได้

ในเรื่องของการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในต่างประเทศนั้น จะเห็นได้ว่า ประเทศญี่ปุ่น กำหนดหลักเกณฑ์การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุไว้อย่างชัดเจน ในพระราชบัญญัติว่าด้วยมาตรการรับมือกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุ มาตรา 2 กำหนดว่า หลักการพื้นฐานของมาตรการรับมือกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุ คือ การสร้างสังคมให้เป็นไปตามนโยบายในแต่ละข้อ ดังต่อไปนี้ (1) สังคมที่ให้ความเป็นธรรม และให้โอกาสแก่ประชาชนทุกคนในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมทางสังคมที่หลากหลาย นอกเหนือจากการทำงานในแต่ละวัน (2) สังคมที่ประชาคมภูมิภาคสร้างขึ้น และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นปัจเจกชน และจิตสำนึกที่มีความรับผิดชอบร่วมกัน แต่ยังคงให้เกียรติกับประชาชนทุกคน ในฐานะสมาชิกคนสำคัญที่เป็นส่วนประกอบหนึ่งของสังคม (3) สังคมที่เพียบพร้อมที่ทำให้ประชาชนสามารถจัดการกับชีวิตแต่ละด้านไปพร้อม ๆ กับการมีสุขภาพที่ดี ในส่วนของความร่วมมือจากประชาชน ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา 5 กำหนดว่า ประชาชนให้ความสนใจเกี่ยวกับการที่ประเทศพัฒนาไปสู่สังคมผู้สูงอายุ พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ และสามารถดำรงตนให้จัดการกับชีวิตแต่ละด้านในช่วงวัยชราไปพร้อมกับการมีสุขภาพที่ดีได้ แต่ในขณะเดียวกันยังคงมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนั้น ในส่วนของคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการว่าด้วยมาตรการรับมือกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุของญี่ปุ่น ในฐานะคณะกรรมการวิสามัญ ตามมาตรา 15 ยังได้กำหนดให้คณะกรรมการจะต้องปรับการทำงานร่วมกันขององค์กรบริหารสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวกับมาตรการรับมือกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุของญี่ปุ่น

สาธารณรัฐสิงคโปร์ ได้มีการวางแผนนโยบายขั้นพื้นฐานของรัฐเพื่อรองรับสังคมสูงอายุไว้ประกอบด้วย

1) แผนนโยบายของรัฐในการส่งเสริมการจ้างงานและการเพิ่มความมั่นคงทางการเงิน ด้วยการเพิ่มทักษะและจัดหางานให้เหมาะสมกับแรงงานสูงอายุ เพื่อยกระดับภาคการผลิต และ

ความสามารถในการเพิ่มรายได้ของแรงงานในระยะยาว โดยภาครัฐมีส่วนสำคัญในการวางแผนจัดสรรรายได้และรายจ่ายอย่างสมดุล โดยเฉพาะการจัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพกลาง (Central Provident Fund: CPF) เพื่อเป็นหลักประกันยามเกษียณ และเป็นการส่งเสริมการออมให้แก่ประชาชนชาวสิงคโปร์

2) แนวนโยบายของรัฐในการดูแลสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุอย่างรอบด้านในราคาข่อมเยา โดยนโยบายนี้มุ่งเน้นการดูแลผู้สูงอายุและการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้ผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพที่มีคุณภาพโดยมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม ซึ่งในทุก ๆ ปีรัฐบาลจะใช้จ่ายเงินงบประมาณจำนวนหนึ่งเพื่อให้การศึกษาด้านการดูแลสุขภาพ และการตรวจสุขภาพของผู้สูงอายุตามนโยบายดังกล่าวด้วย

3) แนวนโยบายของรัฐในการช่วยเหลือผู้สูงอายุเพื่อที่จะสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม โดยภาครัฐเป็นผู้วางระบบโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกต่อผู้สูงอายุ เช่น การออกแบบ อาคาร สถานที่สาธารณะ และระบบขนส่งมวลชนที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ตลอดจนการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

4) แนวนโยบายของรัฐในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาว โดยสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เช่น การพัฒนางานด้านบริการเพื่อผู้สูงอายุ ปรับปรุงนโยบายด้านเงินอุดหนุนแก่อาสาสมัคร สนับสนุนการฝึกอบรมด้านการดูแลผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ทั้งประเทศญี่ปุ่นและสาธารณรัฐสิงคโปร์ต่างให้ความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการดำเนินการต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น ในเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุนั้น จึงเห็นควรกำหนดหลักเกณฑ์การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2546 ทั้งนี้ เพื่อให้เข้าใจถึงปัญหาและข้อมูลที่แท้จริงที่ได้จากผู้สูงอายุนั้นเอง

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการกำหนดนโยบาย

จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ. 2546 ในเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการกำหนดนโยบายไว้ในมาตรา 4 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ให้คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ เรียกโดยย่อว่า กผส. ประกอบด้วย

- (1) นายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการ
- (2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นรองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
- (3) ประธานสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เป็นรองประธานกรรมการ คนที่สอง
- (4) ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการสำนักงานประสานงาน เลขานุการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประธานสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขานุการสภาอากาศไทย เป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง
- (5) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้แทนองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับงานในด้านการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ จำนวนไม่เกินห้าคน
- (6) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวนไม่เกินห้าคน

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายดังกล่าว มีเพียงคณะกรรมการที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้น ในประเด็นนี้ กฎหมายฉบับนี้กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติทำหน้าที่หลักคือ กำหนดนโยบายและแผนหลักเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน สถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันครอบครัวได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้สูงอายุ พิจารณาให้การสนับสนุนและช่วยเหลือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชน เกี่ยวกับการสงเคราะห์และการพัฒนาผู้สูงอายุ จากหน้าที่ดังกล่าวในเรื่องของหลักการมีส่วนร่วมถือว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความต้องการ เสนอความคิดเห็น ตลอดจน

ความต้องการที่แท้จริง เพื่อให้เป็นข้อส่วนประกอบในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ และดำเนินการใด ๆ ของภาครัฐ

จากหลักการมีส่วนร่วมดังกล่าวนั้น จะเห็นได้ว่า เน้นในเรื่องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของรัฐ ดังนั้น นโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ หากตัวผู้สูงอายุเองไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ย่อมเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากที่จะสนองวัตถุประสงค์และความต้องการของผู้สูงอายุ และที่สำคัญเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน สถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ จึงจำเป็นอย่างยิ่งควรให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย โดยเป็นไปตามหลักการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม เป็นทฤษฎีการจูงใจที่เกี่ยวข้องและสามารถโยงไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมได้ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้ปฏิบัติงานจะปฏิบัติงานได้ผลดีมีประสิทธิภาพย่อมขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน เพราะเขาจะเพิ่มความสนใจในงานและมีความรับผิดชอบ กระตือรือร้นที่จะทำงานซึ่งเป็นการเพิ่มผลผลิตของงานให้มากขึ้นในทางตรงกันข้าม หากผู้ปฏิบัติงานไม่พึงพอใจในการทำงานก็จะเกิดความท้อถอยในการทำงานและทำให้ผลงานออกมาไม่มีประสิทธิภาพ ทฤษฎีดังกล่าวสอดคล้องกับการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของบุคลากรในองค์กร กล่าวคือ ถ้าบุคลากรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้ร่วมคิดตัดสินใจจะส่งผลให้บุคลากรในองค์กรเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมมากขึ้น ทำให้ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาได้ นอกจากนี้ทฤษฎีการสร้างผู้นำก็มีความสำคัญ คือ ผู้มีอำนาจที่ดี (Positive Leader) มักจะนำการเคลื่อนไหวในการทำงานอยู่เสมอ ในขณะที่ผู้มีอำนาจที่ไม่ดี (Negative Leader) จะไม่มีผลงานที่สร้างสรรค์เลย การสร้างผู้นำหรือผู้นำจะช่วยจูงใจให้บุคลากรเต็มใจที่จะทำงานเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน เนื่องจากผู้นำเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการจูงใจและรวมกลุ่มคน

ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการกำหนดนโยบายนั้น ประกอบด้วย

มาตรา 25 บัญญัติว่า “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้น ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีมาตรการกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา 71 วรรคสาม บัญญัติว่า “รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยา ผู้ถูกระทำการดังกล่าว”

จากเนื้อหาดังกล่าว ประเทศไทยมีแนวนโยบายและแผนด้านผู้สูงอายุเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรม หลังจากการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ ณ กรุงเวียนนา สาธารณรัฐออสเตรีย ในปี พ.ศ. 2525 โดยรัฐบาลในสมัยนั้นได้แต่งตั้งคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติขึ้น เพื่อทำการวางแผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 1 แต่พบว่า ไม่มีแผนดำเนินการที่ชัดเจน ในช่วงปี พ.ศ. 2530 เริ่มมีแผนการขยายทั้งบริการด้านสังคมสงเคราะห์และบริการสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ โครงการที่เป็นรูปธรรมชัดเจน คือ นโยบายการให้การรักษาพยาบาลฟรีแก่ผู้สูงอายุ การจัดให้มีเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ การนำร่องศูนย์บริการผู้สูงอายุในชุมชนโดยชุมชน การจัดตั้งคลินิกผู้สูงอายุในโรงพยาบาลรัฐ และการสนับสนุนให้มีชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น ดังนั้น ในเรื่องของการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในการกำหนดนโยบายต่างๆ จึงเริ่มมีขึ้นมาตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2530 ดังจะเห็นได้จากนโยบายการให้การรักษาพยาบาลฟรีแก่ผู้สูงอายุ การจัดให้มีเบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ การนำร่องศูนย์บริการผู้สูงอายุในชุมชนโดยชุมชน การจัดตั้งคลินิกผู้สูงอายุในโรงพยาบาลรัฐ ซึ่งเป็นนโยบายที่มีการลงพื้นที่ ทำกับท้องถิ่น อันสอดคล้องกับลักษณะของนโยบายสาธารณะ

หากพิจารณาเนื้อหา นโยบายสาธารณะ จะเห็นได้ว่า นโยบายสาธารณะอาจพิจารณาตามกระบวนการตามรูปแบบ และตามผลกระทบได้ในกรณีของการพิจารณาตามกระบวนการ นโยบายสาธารณะกำหนดขึ้นมา เพื่อให้มีการกระทำต่าง ๆ ขณะเดียวกันเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่สำคัญ ๆ ซึ่งการกระทำดังกล่าว เป็นการกระทำในอนาคต โดยหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ไม่ว่าจะในระดับใดก็ตาม มีเครื่องมือกลไกต่าง ๆ ช่วยดำเนินการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้บรรลุผล คือ ผลประโยชน์ของชาติ

สำหรับลักษณะของนโยบายที่พิจารณาตามรูปแบบโดยทั่วไป นโยบายจะมีลักษณะเป็นหลักเกณฑ์ และแนวทางเกี่ยวกับการปฏิบัติ โดยข้อความในนโยบายจะมีลักษณะที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามอารมณ์ ความรู้สึกของผู้ที่นำเอานโยบายไปปฏิบัติ ส่วนลักษณะของนโยบายที่พิจารณาในแง่ของผลกระทบ เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งอย่างใดอย่างหนึ่งในสังคม และอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลหรือ ต่อกลุ่มบุคคลที่นำไปสู่ความพอใจ หรือความไม่พอใจ ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลกลุ่มบุคคลนั้นได้รับผลกระทบในลักษณะใด

ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่งยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” อันจะนำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุขและสนองต่อการบรรลุซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตสร้างรายได้ระดับสูงเป็นประเทศพัฒนาแล้วและสร้างความสุขของคนไทยสังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ประเทศสามารถแข่งขันได้ในระบบเศรษฐกิจ ด้วยการใช้อยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบ

สำหรับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุนั้น ประกอบด้วย

แนวทางที่ 3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน เพื่อพัฒนาคนและสังคมไทย ให้เป็นรากฐานที่แข็งแกร่งของประเทศ มีความพร้อมทางกาย ใจ สติปัญญา มีความเป็นสากล มีทักษะ การคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย มีคุณธรรม จริยธรรม รู้คุณค่าความเป็นไทย มีครอบครัวที่มั่นคง กรอบแนวทางที่สำคัญ คือ

- (1) พัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต
- (2) การยกระดับการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง
- (3) ปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์
- (4) การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพที่ดี
- (5) การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย

แนวทางที่ 4 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม เพื่อเร่งกระจายโอกาสการพัฒนาและสร้างความสามารถมั่นคงให้ทั่วถึง ลดความเหลื่อมล้ำไปสู่สังคมที่เสมอภาคและเป็นธรรม กรอบแนวทางที่สำคัญ คือ

- (1) สร้างความมั่นคงและการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม
- (2) พัฒนาระบบบริการและระบบบริหารจัดการสุขภาพ
- (3) มีสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในสังคมสูงวัย

- (4) สร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ทูตทางวัฒนธรรมและความเข้มแข็งของชุมชน
- (5) พัฒนาการสื่อสารมวลชนให้เป็นกลไกในการสนับสนุนการพัฒนา

ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 สำหรับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ได้แก่

ในข้อ 2.2.4 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ ในช่วง 5 ปีต่อจากนี้ไป ยังต้องมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพบริการทางสังคมให้ทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาและสาธารณสุข รวมทั้งการปิดช่องว่างการคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆ ต่อเนื่องจากที่ได้ผลักดันในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และมุ่งเน้นมากขึ้นในเรื่องการเพิ่มทักษะแรงงานและการใช้นโยบายแรงงานที่สนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพแรงงานและเสริมสร้างรายได้สูงขึ้น ประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ มีดังนี้

(1) การสร้างโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด โดยจัดบริการของรัฐที่มีคุณภาพทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข ให้กับผู้ที่ด้อยโอกาสและผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ห่างไกล การจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไขเพื่อป้องกันการเปลี่ยนมือผู้ได้รับการจัดสรรที่ดินให้แก่กลุ่มคนจน ในภาคเกษตรที่ไร้ที่ดินทำกิน การพัฒนาทักษะของกลุ่มเป้าหมายให้สามารถประกอบอาชีพและมีรายได้ การพัฒนาระบบการประกันภัยพิชผล การจัดตั้งธนาคารที่ดิน และการพัฒนาองค์กรการเงินฐานราก

(2) การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนในเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ และให้ความช่วยเหลือที่เชื่อมโยงการเพิ่มผลิตภาพสำหรับประชากรกลุ่มร้อยละ 40 รายได้ต่ำสุด ผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ อาทิ การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดย่อมวิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม การพัฒนาองค์กรการเงินฐานรากและการเข้าถึงเงินทุนเพื่อสร้างอาชีพและการสนับสนุนการเข้าถึง ปัจจัยการผลิตคุณภาพดีที่ราคาเป็นธรรม และในขณะเดียวกันก็ต้องเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งบประมาณเชิงพื้นที่และบูรณาการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

จากภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จะเห็นได้ว่า เนื่องด้วยอนาคตผู้สูงอายุในประเทศไทยจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลเล็งเห็นว่า หากไม่มีมาตรการใด ๆ ในการป้องกัน ย่อมเป็นการยากที่จะรับมือกับปัญหาผู้สูงอายุได้ จึงกำหนดแผนงานขึ้นมา เพื่อให้แต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องวางแผนรับมือกับปัญหาของผู้สูงอายุที่จะเพิ่มจำนวนมากขึ้นในทุก ๆ ปี โดยเฉพาะในเรื่องการจัดบริการของรัฐที่มีคุณภาพทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข ให้กับผู้ที่ด้อยโอกาสและผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ห่างไกล การจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไขเพื่อป้องกัน

การเปลี่ยนมือผู้ได้รับการจัดสรรที่ดินให้แก่กลุ่มคนจนในภาคเกษตรที่ไร้ที่ดินทำกิน การพัฒนาทักษะของกลุ่มเป้าหมายให้สามารถประกอบอาชีพและมีรายได้การพัฒนากระบวนการประกันภัยพิชผล การจัดตั้งธนาคารที่ดิน และการพัฒนาองค์กรการเงินฐานราก หรือในเรื่องอื่น ๆ ที่จำเป็นและเกี่ยวข้องกับ

จากแผนการดำเนินการดังกล่าวนี้ ผู้เขียนเห็นว่า การดำเนินงานที่มีเพียงความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐแต่เพียงอย่างเดียว ไม่น่าจะมีความเพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาเรื่องผู้สูงอายุ สิ่งสำคัญและขาดไม่ได้ในการแก้ไขปัญหา คือ การร่วมมือกับผู้ที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือนั่นเอง ได้แก่ ผู้สูงอายุ ทั้งนี้ ปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องใด ผู้สูงอายุในท้องถิ่นนั้นจะเป็นผู้ทราบข้อมูลเป็นอย่างดี และต้องการได้รับความช่วยเหลือในด้านใด ในประเด็นนี้ จึงเห็นควรออกแบบแผนการดำเนินงานให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานนั้นด้วย

ในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับคณะกรรมการว่าด้วยมาตรการรับมือกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุไว้ในมาตรา 15 ประกอบด้วย

(1) คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการว่าด้วยมาตรการรับมือกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุของญี่ปุ่นในฐานะคณะกรรมการวิสามัญ

(2) คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ดังต่อไปนี้

(ก) คณะกรรมการจะต้องยกร่างพระราชบัญญัติอันประกอบด้วยหลักการพื้นฐานตามมาตรา 6

(ข) คณะกรรมการจะต้องปรับการทำงานร่วมกันขององค์กรบริหารสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวกับมาตรการรับมือกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุของญี่ปุ่น

(ค) สืบเนื่องจากรายละเอียดที่ระบุไว้ใน (ข) คณะกรรมการจะต้องพิจารณาหัวข้อสำคัญ ๆ เกี่ยวกับมาตรการรับมือกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุญี่ปุ่น และผลักดันให้มาตรการดังกล่าวสามารถนำไปบังคับใช้ได้จริง

ในประเด็นนี้ จะเห็นได้ว่า ประเทศญี่ปุ่น กำหนดให้คณะกรรมการว่าด้วยมาตรการรับมือกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุมีการทำงานร่วมกันกับองค์กรบริหารสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับมือปัญหาผู้สูงอายุ

สาธารณรัฐสิงคโปร์ จะเห็นได้ว่า เนื่องด้วยสถานการณ์สังคมสูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในสาธารณรัฐสิงคโปร์ ทำให้รัฐบาลสิงคโปร์ได้กำหนดมาตรการและนโยบายด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองผู้สูงอายุภายใต้คำขวัญ “Successful Ageing for Singapore” โดยเริ่มจากการจัดตั้งกระทรวงการพัฒนาชุมชน เยาวชน และการกีฬา (Ministry of Community Development,

Youth and Sports : MCYS) และแต่งตั้งรัฐมนตรีในกระทรวงต่าง ๆ เป็นคณะกรรมการด้านผู้สูงอายุ โดยได้แต่งตั้ง นายลิม บุน เฮง (Lim Boon Heng) รัฐมนตรีสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รวมทั้งได้วางแนวนโยบายขั้นพื้นฐานของรัฐเพื่อรองรับสังคมสูงอายุไว้ ดังนี้

(1) แนวนโยบายของรัฐในการส่งเสริมการจ้างงานและการเพิ่มความมั่นคงทางการเงิน ด้วยการเพิ่มทักษะและจัดหางานให้เหมาะสมกับแรงงานสูงอายุ เพื่อยกระดับภาคการผลิต และความสามารถในการเพิ่มรายได้ของแรงงานในระยะยาว โดยภาครัฐมีส่วนสำคัญในการวางแผนจัดสรรรายได้และรายจ่ายอย่างสมดุล โดยเฉพาะการจัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพกลาง (Central Provident Fund : CPF) เพื่อเป็นหลักประกันยามเกษียณ และเป็นการส่งเสริมการออมให้แก่ประชาชนชาวสิงคโปร์

(2) แนวนโยบายของรัฐในการดูแลสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุอย่างรอบด้านในราคาย่อมเยา โดยนโยบายนี้มุ่งเน้นการดูแลสุขภาพและการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้ผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพที่มีคุณภาพโดยมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม ซึ่งในทุก ๆ ปีรัฐบาลจะใช้จ่ายเงินงบประมาณจำนวนหนึ่งเพื่อให้เกิดการศึกษาด้านการดูแลสุขภาพ และการตรวจสุขภาพของผู้สูงอายุตามนโยบายดังกล่าวด้วย

(3) แนวนโยบายของรัฐในการช่วยเหลือผู้สูงอายุเพื่อที่จะสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม โดยภาครัฐเป็นผู้วางระบบโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกต่อผู้สูงอายุ เช่น การออกแบบ อาคาร สถานที่สาธารณะ และระบบขนส่งมวลชนที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ตลอดจนการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม

(4) แนวนโยบายของรัฐในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมียาวยืนยาว โดยสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เช่น การพัฒนางานด้านบริการเพื่อผู้สูงอายุ ปรับปรุงนโยบายด้านเงินอุดหนุนแก่อาสาสมัคร สนับสนุนการฝึกอบรมด้านการดูแลผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

นอกจากนั้น ออกกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม เพื่อวางรากฐานและสร้างระบบที่มุ่งเน้นให้สมาชิกในครอบครัวเป็นผู้นำที่ดูแลเลี้ยงดูพ่อแม่ในยามชรา โดยหากลูกไม่เลี้ยงดูพ่อแม่ก็สามารถฟ้องร้องเรียกค่าเลี้ยงดูจากบุตรได้ ทั้งยังให้ความสำคัญกับองค์กรชุมชนท้องถิ่นในการเป็นกลไกสำคัญในการดูแลประชาชนที่ตกทุกข์ได้ยาก นอกจากนี้รัฐบาลสิงคโปร์ยังให้การสนับสนุนทางการเงินสำหรับการพัฒนาเด็ก การส่งเสริมการมีคู่ การสมรส และการเพิ่มจำนวนประชากร ภายใต้อาชีพต่าง ๆ ได้แก่ แผนการสนับสนุนทางการเงินเพื่อการพัฒนาเด็กที่สนับสนุนให้ชาวสิงคโปร์มีบุตร

โดยรัฐจะช่วยแบ่งเบาภาระทางการเงินให้แก่พ่อแม่ด้วยรูปแบบการให้เงินสด และสมทบทุนบัญชีเงินฝาก ซึ่งสามารถนำไปใช้จ่ายสำหรับการเลี้ยงดูในสถานรับเลี้ยงเด็ก เงินช่วยเหลือในการจ่ายค่าเล่าเรียนบุตร ที่ศึกษาในโรงเรียนที่ขึ้นทะเบียนกับกระทรวงศึกษาธิการ และใช้จ่ายค่ารักษาพยาบาลของบุตร ได้ทุกประเภท

ดังนั้น จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ทั้งตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จะเห็นได้ว่า ทุกฉบับให้ความสำคัญเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งในเรื่องสวัสดิการต่าง ๆ รายได้ สุขภาพ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเนื้อหาพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ผู้เขียนเห็นว่า เนื่องด้วยลักษณะกฎหมายฉบับดังกล่าวเป็นกฎหมายเฉพาะที่คุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ ซึ่งสิทธิดังกล่าวจะมีการคุ้มครองที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ สิทธิดังกล่าวจะต้องให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการเสนอสิทธิดังกล่าว นั้น โดยเฉพาะในรูปแบบของการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วม เป็นทฤษฎีที่เน้นความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการต่าง ๆ ของภาครัฐ